

OPATŘENÍ OBECNÉ POVAHY

ze dne 7. března 2024

ke stanovení sazby proticyklické kapitálové rezervy pro Českou republiku č. I/2024

Česká národní banka jako příslušný správní orgán vydává podle § 12o odst. 6 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o bankách“) a § 8al odst. 6 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o spořitelních a úvěrních družstvech“), toto opatření obecné povahy:

I. Sazba proticyklické kapitálové rezervy pro Českou republiku se podle § 12o odst. 4 zákona o bankách a § 8al odst. 4 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech stanovuje ve výši 1,75 % z celkového objemu rizikové expozice podle čl. 92 odst. 3 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013.

II. Osoby podle § 12m odst. 1 zákona o bankách a spořitelní a úvěrní družstva jsou povinny používat sazbu podle bodu I. pro účely výpočtu kombinované kapitálové rezervy od 1. dubna 2024.

Odůvodnění

1. Podle § 12o odst. 4 zákona o bankách a § 8al odst. 4 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech Česká národní banka (dále jen „ČNB“) vyhodnocuje míru cyklického systémového rizika, na jehož základě může stanovit nebo změnit sazbu proticyklické kapitálové rezervy pro Českou republiku, přičemž přihlíží k orientačnímu ukazateli proticyklické kapitálové rezervy vypočtenému podle § 12o odst. 2 a 3 zákona o bankách a § 8al odst. 2 a 3 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, k doporučením vydaným Evropskou radou pro systémová rizika (dále jen „ESRB“) a ukazatelům, které mohou značit růst systémového rizika.

2. Podle § 12o odst. 2 a 3 zákona o bankách a § 8al odst. 2 a 3 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech je základem pro výpočet orientačního ukazatele odchylka poměru objemu poskytnutých úvěrů a hrubého domácího produktu od dlouhodobého trendu. Hodnota poměru poskytnutých úvěrů a hrubého domácího produktu ve třetím čtvrtletí 2023 činila 79,8 %

a příslušná odchylka od dlouhodobého trendu dosáhla -13,1 procentního bodu.¹ Těto hodnotě odpovídá referenční sazba proticyklické kapitálové rezervy ve výši 0 %. Dodatečná odchylka², která vychází z doporučení ESRB (část B, odst. 2) a lépe zohledňuje specifika hospodářství v ČR, dosáhla ve třetím čtvrtletí 2023 výše 0 p. b. a implikuje hodnotu referenční sazby 0 %.

3. ČNB v reakci na doporučení ESRB prostřednictvím svých publikací (zejména Zpráva o finanční stabilitě) opakovaně zdůrazňovala, že velikost odchylek uvedených v bodě 2 nepovažuje za spolehlivé vodítko pro určení pozice domácí ekonomiky ve finančním cyklu a stanovení výše sazby. ČNB upřednostňuje přístup, který vychází z komplexního posouzení vývoje ukazatelů značících růst systémového rizika podle § 12o odst. 4 zákona o bankách a § 8al odst. 4 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech.³

4. Mezi hlavní sledované ukazatele patří indikátor finančního cyklu (IFC). Ten ve třetím čtvrtletí 2023 setrval na velmi nízké úrovni pod historickým průměrem. Vývoj IFC celkově naznačil, že rozsah cyklických rizik nově přijímaných do bilancí domácího bankovního sektoru zůstal výrazně utlumený. Nejvýznamnější složkou indikátoru byl nadále nízký objem nově sjednaných úvěrů domácnostem, který již ve třetím čtvrtletí začal velmi mírně narůstat. V segmentu úvěrů domácnostem na bydlení činil průměrný měsíční objem čistých nových úvěrů v druhé polovině 2023 zhruba 12 mld. Kč (oproti 10 mld. Kč v prvním polovině), což představuje 57 % historického průměru z let 2017–2021. Tento vývoj byl doprovázen snižujícími se meziročními tempy růstu stavu úvěrů domácnostem.⁴ Ve směru poklesu IFC působila ve třetím čtvrtletí i relativně nízká dynamika nových úvěrů nefinančním podnikům. Ta ke konci roku 2023 zrychlila, to však prozatím nelze interpretovat jako setrvalé oživení trhu. Nadále přitom platí, že úvěrová dynamika v žádném z hlavních segmentů úvěrového trhu nedosahuje tempa nárůstu cenové hladiny v ekonomice. Zadluženost domácností i nefinančních podniků tak nadále klesá.⁵ Cenová dynamika u rezidenčních nemovitostí zůstala ve třetím čtvrtletí záporná (meziroční změna indexu transakčních cen činila -3,5 %). Celkový rozsah cyklických rizik v bilancích bank lze vnímat nadále jako zvýšený, a to i ve vztahu ke skutečné tvorbě opravných položek a výši poměru opravných položek a celkových úvěrů. Relevanci naakumulovaných rizik potvrzuje i nárůst objemu selhání úvěrů ve čtvrtém čtvrtletí 2023. Tříměsíční míra selhání u úvěrů domácnostem na spotřebu dosáhla k 30. 9. 2023 hodnoty 0,96 %, což je nejvyšší hodnota od roku 2019, u úvěrů domácnostem na bydlení se jednalo o hodnotu 0,19 % (nejvíce od počátku roku 2020) a u úvěrů nefinančním podnikům 0,36 % (nejvíce od počátku roku 2021). Objem potenciálních neočekávaných cyklických úvěrových ztrát by dle odhadu ČNB dosáhl výše 14,8 mld. Kč. Zdrojem systémového rizika zůstávají i cyklicky snížené rizikové váhy u úvěrových portfolií bank s přístupem IRB. Zhoršení rizikových parametrů vlivem výrazně nepříznivého cyklického vývoje by vedlo k nárůstu

¹ Podle doporučení ESRB/2014/1 (Recommendation of the European Systemic Risk Board of 18 June 2014 on guidance for setting countercyclical buffer rates) je za objem úvěrů považována hodnota veškerých úvěrů poskytnutých soukromému sektoru (sektor nefinančních podniků, sektor domácností a neziskových institucí sloužících domácnostem), která je zvýšena o objem dluhopisů emitovaných domácím nefinančním soukromým sektorem. Pro výpočet dlouhodobého trendu poměru objemu poskytnutých úvěrů a hrubého domácího produktu je použita časová řada za období od prvního čtvrtletí 1995 do třetího čtvrtletí 2023 a Hodrickův-Prescottův filtr s parametrem vyhlazení (λ) 400 000.

² Dodatečná odchylka, nazývaná expanzivní úvěrová mezera, je vypočtena jako rozdíl mezi aktuální hodnotou poměru bankovních úvěrů a hrubé přidané hodnoty soukromého nefinančního sektoru a dosaženým minimem uvedeného poměru v posledních 8 čtvrtletích.

³ Metodický rámec ČNB ke stanovování sazby proticyklické kapitálové rezervy je představen v dokumentu *Přístup ČNB ke stanovování proticyklické kapitálové rezervy*.

⁴ Meziroční tempo růstu stavu bankovních úvěrů domácnostem na bydlení k 31. 12. 2023 dosáhlo 2,8 %. Meziroční tempo růstu stavu bankovních úvěrů domácnostem na spotřebu dosáhlo 6,3 %. Objem bankovních úvěrů nefinančním podnikům k 31. 12. 2023 meziročně vzrostl o 8,7 %.

⁵ Poměr stavu bankovních úvěrů domácnostem na hrubém disponibilním důchodu činil k 30. 9. 2023 52 %, což je o zhruba 3,5 p. b. méně než v letech 2021–2022. Poměr stavu bankovních úvěrů nefinančním podnikům na hrubém provozním přebytku činil k 30. 9. 2023 64 %, což je o více než 10 p. b. méně než v letech 2021–2022.

rizikových vah a zprostředkovaně také kapitálového požadavku v absolutním vyjádření. Tento nárůst by měla proticyklická kapitálová rezerva také pokrývat. Výše kapitálu potřebná pro pokrytí poklesu kapitálového poměru v důsledku možného cyklického nárůstu rizikových vah dle odhadu ČNB činí 30 mld. Kč. Celkový dodatečný kapitál potřebný k pokrytí neočekávaných cyklických úvěrových ztrát a nárůstu rizikových vah tak činí 44,8 mld. Kč, čemuž odpovídá sazba proticyklické kapitálové rezervy ve výši 1,75 %.

5. Na základě výše uvedeného hodnocení stanovila bankovní rada ČNB z důvodu zajištění odolnosti bankovního sektoru sazbu proticyklické kapitálové rezervy na úrovni 1,75 %. V případě pokračování přirozeného odeznívání cyklických rizik z bilancí bankovního sektoru je ČNB připravena sazbu proticyklické kapitálové rezervy dále pozvolně snižovat. V případě výrazného zhoršení ekonomické situace a vzniku významných neočekávaných úvěrových ztrát v domácím bankovním sektoru je ČNB připravena sazbu proticyklické kapitálové rezervy snížit výrazněji, případně tuto rezervu zcela uvolnit s cílem podpořit plynulé úvěrování reálné ekonomiky.

6. S ohledem na očekávaný další vývoj finančního cyklu v nejbližších čtvrtletích a s tím související očekávaný přetrvávající útlum cyklických rizik nově přijímaných do bilancí domácího bankovního sektoru, ČNB neočekává zvýšení sazby proticyklické kapitálové rezervy dříve než za 12 měsíců.

7. Podle § 12x odst. 1 zákona o bankách a § 8au odst. 1 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech je toto opatření obecné povahy oznámeno pouze způsobem umožňující dálkový přístup a nabývá účinnosti dnem zveřejnění.

8. Tímto opatřením obecné povahy pozbývají právní účinky dříve vydaná opatření obecné povahy ke stanovení sazby proticyklické kapitálové rezervy pro Českou republiku.

9. Sazba proticyklické kapitálové rezervy stanovena tímto opatřením obecné povahy je platná do doby, než bude vydáno jiné opatření, které tuto sazbu změní.

Účinnost

Toto opatření nabývá účinnosti 8. března 2024.

otisk úředního razítka

Ing. Karina Kubelková Ph.D., MBA
členka bankovní rady
(podepsáno elektronicky)

Ing. Libor Holub
ředitel sekce finanční stability
(podepsáno elektronicky)

Toto opatření obecné povahy bylo zveřejněno 8. března 2024.